

ПРИВИД “ГАЛИЦЬКОЇ ОСІБНОСТІ” ЯК РЕАКЦІЯ НА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНУ НЕСТАБІЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Суспільно-політичні процеси в Галичині в умовах розбудови сучасної Української державності отримали достатньо широке висвітлення в сучасній історико-політичній думці. Розв’язання даної проблеми започатковано в дослідженнях Я.Грицака, Я.Дашкевича, Н.Громакової, С.Кобути, М.Рябчука, В.Расевича, С.Цикуренка. Особлива увага проблемі автономістських тенденцій в Західній Україні присвячена у працях К.Бондаренка, В.Вітковського, А.Кирчіва, М.Мельничука, В.Павліва, М.Стріхи, О.Хавича.

Проблема галицького регіоналізму, як наслідок спільної для українців і поляків Галичини австрійської спадщини, висвітлюється у працях польських дослідників О.Гнатюк, Б.Яловецького і Т.Зарицького.

Відзначимо, що ознаки автономістських настроїв у Галичині були знівельовані подіями II туру президентських виборів в Україні 21 листопада 2004 р. У результаті системних фальсифікацій кандидат від опозиції В.Ющенко програв вибори, що викликало масові ненасильницькі протести в Києві, в першу чергу, жителів Західної України. Крім того, облради Західної України першими визнали В.Ющенко своїм президентом і засудили фальсифікації виборів.

22 листопада 2004 р. Львівська міськрада визнала В.Ющенко законно вибраним президентом і виразила готовність виконувати його накази і розпорядження. 23 листопада 2004 р. спільна сесія Львівської міської і обласної сесій винесли аналогічне рішення. Найрадикальніші дії здійснила Львівська обласна рада, коли 24 листопада 2004 р. висловила недовір’я голові облдержадміністрації і його заступникам і відродила обласний виконавчий комітет. Планувалось створити повноцінні органи виконавчої влади, підконтрольні обласній раді, які б замінили діючу обласну держадміністрацію [1].

27 листопада 2004 р. відповідальність за все, що робиться в Тернопільській області, взяв на себе створений на позачерговій сесії облради виконавчий комітет, який очолив народний депутат Я.Джоджик [2]. Натомість при Івано-Франківській обласній раді було створено тільки робочу групу з вивчення механізмів утворення та функціонування виконавчого комітету ради [3].

На ранок 24 листопада 2004 р. В.Ющенко визнали не тільки Волинська, Львівська й Івано-Франківська облради, а й десять обласних центрів (Київ, Тернопіль, Івано-Франківськ, Львів, Рівне, Луцьк, Хмельницький, Вінниця, Чернівці, Житомир), а масові мітинги на підтримку опозиційного кандидата відбувалися і на Сході України [4]. Це яскраве свідчення того, що підтримка помаранчевого кандидата базувалася не на якійсь особливій позиції галичан, а на підтримці громадянами програмових вимог В.Ющенко і боротьбі з масовими фальсифікаціями і зловживаннями влади.

Натомість влада Донецької, Луганської, Харківської областей всупереч Помаранчевій революції почала декларувати сепаратистські гасла. Ініціатори південно-східного сепаратизму визначили свої дії наслідком подій у Західній Україні. Так, член команди В.Януковича народний депутат В.Надрага, коментуючи ідею автономії, відзначив, що: “Львів і сусідні з ним області, коли визнали своїм народним президентом Ющенко – першими зробили крок до того, що можна назвати анархією” [5].

“Розпад почався саме з Заходу”, – висловився Л.Кучма, імовірно, маючи на увазі визнання західноукраїнськими органами влади президентом В.Ющенко [6]. Представники В.Януковича ознакою сепаратизму зі сторони західноукраїнської політичної еліти назвали організацію присяги на вірність В.Ющенку місцевими нардепами з блоку “Нашої України”. Це, на їх думку, свідчило про відмову визнавати центральну владу [7].

Однак 2 грудня 2004 р. Львівська обласна рада призупинила дію своїх рішень щодо створення виконавчого комітету ради і призначення нових керівників, щоб не погіршити ситуацію, яка склалася, не сприяти розколу України й українців. Більше того, необхідність у виконкомах відпала. Всі

голови райдержадміністрацій Львівської області і голова облдержадміністрації 27 листопада 2004 р. підтримали волю більшості населення, рішення районних і обласних рад [8].

Трудові колективи й інтелігенція Галичини в численних зверненнях та рішеннях мітингів засудили розпалювання ворожнечі між регіонами та дії, спрямовані на розкол цілісності Української держави [9; 10]. Спеціальні рішення, присвячені недопустимості розколу в державі, прийняли обласні ради Західної України [11].

Зокрема, 29 листопада 2004 р. на 50-тисячному вічі в м. Івано-Франківську було прийнято звернення “Нас не роз’єднати”. У ньому заперечувалося прагнення жителів західної і центральної України роз’єднати Україну, а натомість звучав заклик: “Прислухаймось один до одного! Ми хочемо того, чого й ви: щоб Україна була вільною і процвітаючою державою, щоб був можливим простий люд, щоб у мирі і спокої жили наші сім’ї, росли наші діти” [12].

У регіоні навіть представники провладних обласних молодіжних організацій СДПУ(о), Партії регіонів, НДП та Спілки молодих держслужбовців засудили “заклики до автономізації чи відокремлення окремих регіонів України та дії і бездіяльність тих посадових осіб, які сприяють наростанню сепаратистських настроїв...” [13].

Ситуацію яскраво прокоментувала в інтерв’ю киянка Н.Клименко: “Нам торочили, що Західна Україна весь час мріє від’єднатися від Великої України. Але останні події дуже яскраво показали, де живуть справжні сепаратисти. Тепер мені соромно, що і я колись поширювала неправдиві чутки про львів’ян...” [14].

Масовий приїзд і перебування в Західній Україні спостерігачів зі Східної України в період президентської виборчої кампанії 2004 р. сприяв розвіянню багатьох міфів про Галичину і зближенню регіонів країни [15]. Наддніпрянці побачили, що крім аграрного характеру західних областей, найнижчого рівня зарплат і т.д., жителям регіону властива європейська культура, відносно високий рівень життя за рахунок закордонних заробітків, привабливий

інвестиційний клімат у краї [16; 17]. Відзначимо, що й самі донеччани констатували: підсумком поїздок спостерігачів стало усвідомлення того, що “немає протистояння між сходом і заходом України, а є відкрите політиканство і дешевий популізм окремих особистостей...” [18].

Заклики до об’єднання країни прозвучали також напередодні парламентських виборів 2006 р. 19 березня 2006 р. з ініціативи національно-демократичних сил Івано-Франківщини на Яблуницькому перевалі біля могили бійців Карпатської січі відбулася акція “Пам’ять єднає. Сепаратизм не пройде!” З кожного району області прибули представники з освяченими скибочками хліба і грудочками солі, щоб таким чином вшанувати пам’ять загиблих і висловити свою позицію, що Україна має бути єдиною [19].

Але відсутність відчутних наслідків після перемоги Помаранчевої революції викликали в середовищі галицької молоді та інтелігенції розчарування загальноукраїнською політикою і звертання до галицького сепаратизму. На думку К.Бондаренка, галицька еліта почала розуміти, що її інтересами після Помаранчевої революції, яку вона підтримувала, знехтували [20].

Як приклад на одному з інтернет-форумів з’явилася заява “Автономна Західно-Українська республіка”, у якій зазначалося, що створення Автономної Західно-Української республіки в складі України є нагальною потребою для подолання сформованої роками кризи в західному регіоні країни. Підставами для автономізації невідомий автор вважав русифікацію й економічні утиски москвофільської влади, відсутність політичної сили, яка б представляла інтереси західного регіону [21].

Причини почергового звернення до ілюзії галицького міфу яскраво розкрив відвідувач одного з львівських інтернет-сайтів: “Галицький сепаратизм позбавлений логіки, але вщерть наповнений гіркотою чергової поразки всеукраїнських проектів, останнім з яких була Помаранчева революція” [22].

Зневіра в майбутньому Української державності прозвучала в концепції українського імперіалізму, яку запропонував на початку 2008 р. відомий літератор і публіцист Т.Прохасько. На його думку, західних і східних українців

об'єднує старий ідеалістичний міф про велику країну, але “українська імперія надто хвора, щоби вилікуватися внутрішньою силою”. Літератор вважає, що Українська імперія достатньо велика, різноманітна і суперечлива, щоби утворити кілька українських держав [23].

Власне зацікавлення галицьким сепаратизмом Т.Прохасько пояснював тим, що “його письменницькі візії походять від серця, а не від розуму, і є особливістю світосприйняття і патріотизму, а не політичної платформи”. У свою чергу патріотизм для письменника був пов'язаний з Україною в три способи: “мені необхідний цей ландшафт, живе середовище української мови і людське розуміння, що не потребує сприйняття іншого досвіду...” [24].

“Натомість, – писав Т.Прохасько, – територія іншої України мене ранить: інша мова, зовсім інший досвід, слухаю, що говорять про минуле інші люди... це як прірва...”. У цій ситуації письменник не веде мови про толерантність, оскільки вони “завели нас у безвихідь” [25].

“Вже немає советів, насильства, але щоб зберегти українськість як таку... треба відійти у цитадель”, – озвучує свій варіант виходу з кризи Т.Прохасько [26]. Фактично таке пояснення симпатій до галицького сепаратизму відображає зневіру частини західноукраїнських інтелектуалів у можливості української влади зупинити повзучу русифікацію і побудувати національну державу. Це зневіра не є агресивною, не передбачає створення якихось політичних структур, чи активних дій, а швидше є проявом захисту і відступу.

Існування в одній державі Сходу і Заходу України Т.Прохасько порівнює з не цілком благополучною сім'єю, де Схід – чоловік, а Захід – жінка. Натомість дитина у них – “соборна незалежна держава, яка переобтяжена спадковими хворобами, розбещена дідами і бабами з обох сторін. Залякана і брехлива. З відчутним потягом до всіляких поганих компаній, де її приймають передовсім за постійні крадіжки грошей у дітей. П'є пиво, мучить котів, лається, ходить на катехізацію і не знає, ким хоче стати” [27].

В умовах безупинної кризи української влади Т.Прохасько знову культивує ЗУНР, яка “у ті революційні роки, катастрофічні передовсім через

тотальну українську плутанину, була єдиною конструктивною українською формацією” [28].

На фоні сучасної суспільно-політичної ситуації в країні літератор приходить до висновку, що “нічого, курча, не міняється. Ні побут, ні розклади, ні ментальність, ні наміри... Є отже, простір для повторної спроби” [29].

Після проголошення в лютому 2008 р. албанцями сербського краю Косово і Метохія незалежною державою відомий прихильник західноукраїнського автономізму О.Хавич виступив з заявою, що мешканці земель колишнього Галицько-Волинського королівства мають навіть більше підстав для “примірювання на себе “унікального” Косовського сценарію. Зокрема, він зазначав, що західні українці, на відміну від косоварів, “ніколи не були зайшлою меншиною, яка лише після століть своєї демографічної зброї стала державотворчою нацією”. Крім того, О. Хавич вважає, що після здачі Києвом української газотранспортної системи Росії американці підтримають західних українців задля отримання важелю впливу на Росію і ЄС через західноукраїнські підземні газові сховища [30].

Підсумовуючи, зауважимо, що існування регіональних політичних особливостей у Галичині викликано роз’єднаністю частин України в минулому і носить ситуативний характер в умовах політичної нестабільності. Автономістські ідеї в краї базуються на емоційних факторах, їх відстоює вузький прошарок інтелігенції, який не виражає інтереси широких кіл громадськості.

Симпатії населення Західної України до соборності України засвідчили події Помаранчевої революції, оскільки галичани виступили проти фальсифікацій влади під час президентських виборів і за збереження територіальної цілісності України. Безумовно, з розв’язанням існуючих проблем у суспільно-політичному розвитку і диспропорцій в економічному розвитку регіонів, а також з наданням реальних повноважень місцевому самоврядуванню зникне і будь-який політичний підтекст “галицької осібності”, а залишаться етнокультурні особливості, які тільки збагачуватимуть нашу країну.

1. Адамович С. Соборницька позиція галичан у період помаранчевої революції / С. Адамович // Збірник наукових праць. Серія “Історія та географія” / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Харків: Майдан, 2007. – Вип.25-26. – С.96.
2. Брусилова А. Симпатії виборців розділилися, але ніхто не дозволить рвати на шматки державу / А. Брусилова // Голос України. – К., 2004. – 1 грудня. – С.4.
3. Брус В. Ради усвідомлюють свою відповідальність / В. Брус // Галичина. – Івано-Франківськ, 2004. – 7 грудня. – С.4.
4. Новели Помаранчевої Революції / [ред.-упор.: Дзіковський П., Миронов О., Солодько П.]. – Дрогобич: Вид. фірма “Відродження”, 2005. – С.95.
5. Надрага В. Не “зуб за зуб”, а третій закон Ньютона / В. Надрага // Еженедельник “2000”. – К., 2004. – 3-9 декаб. – С.А4.
6. Лелюх Е. За донецьку республіку проголосують в воскресення / Е. Лелюх // Сегодня. – К., 2004. – 30 нояб. – С.3.
7. Михайленко М. Украинская радуга: как выходит из “эпохи кавычек”? / М.Михайленко // Еженедельник “2000”. – К., 2004. – 10 декаб. – С.А2.
8. Гуцул Е. Не все власть – советам! / Е. Гуцул // Зеркало недели. – К., 2004. – 4 декаб. – С.7.
9. Мороз В., Вівчар Б. За цілісність України / В. Мороз, Б. Вівчар // Галичина. – Івано-Франківськ, 2004. – 30 листопада. – С.1-2.
10. Галичина. – Івано-Франківськ, 2004. – 2 грудня. – С.2.
11. Про політичну кризу у державі, що виникла у зв’язку з виборами президента України. Рішення Івано-Франківської обласної ради від 28.11.2004 року // Галичина. – Івано-Франківськ, 2004. – 30 листопада. – С.3.
12. Нас не роз’єднати // Галичина. – Івано-Франківськ, 2004. – 2 грудня. – С.3.
13. Вівчар Б. Молоді виступили проти своїх патронів?... / Б. Вівчар // Галичина. – Івано-Франківськ, 2004. – 4 грудня. – С.4.
14. Синяк Д. Спецвипуск “ВЗ” – майбутній раритет / Д. Синяк // Високий замок. – Львів, 2004. – 30 листопада. – С.5.

15. Адамович С. Проблема соборності у суспільно-політичному житті Галичини (1991 – 2004 рр.) / С. Адамович. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2005. – С.41.
16. Киселев С. Западная Украина: бедные области, богатые жители / С. Киселев // Аргументы и факты в Украине. – 2004. – №51. – декабрь. – С.11.
17. Вихопень Н. Львів – Дніпропетровськ, або два береги однієї ріки / Н. Вихопень // Молода Галичина. – Львів, 2005. – 22 лютого. – С.10.
18. Шевченко М. С Востока – о Западе / М. Шевченко // Голос Донбасса. – Донецк, 2004. – 12 ноября. – С.3.
19. Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/modules.php?name=News&file=article&sid=5695>.
20. П'єцух М. Галицькі лицарі / М. П'єцух // Новинар. – К., 2008. – 7-13 березня. – С.21.
21. Режим доступу: <http://kozaky.borda.ru/?1-0-0-00000166-000-0-0>.
22. Режим доступу: http://dali_bude.livejournal.com/295653.html.
23. Прохасько Т. Вади українського імперіалізму / Т. Прохасько // Галицький кореспондент. – Івано-Франківськ, 2008. – 24 січня. – С.3.
24. Прохасько Т. Змінити щось у собі, або розмова про галицький сепаратизм / Т. Прохасько // Репортер. – Івано-Франківськ, 2008. – 17 квітня. – С.28.
25. Там само.
26. Там само.
27. Прохасько Т. Що бог злучив... / Т. Прохасько // Галицький кореспондент. – Івано-Франківськ, 2009. – 22 січня.–С.3.
28. Прохасько Т. Побут революції / Т. Прохасько // Галицький кореспондент. – Івано-Франківськ, 2008. – 30 жовтня. – С.20.
29. Там само.
30. Хавич О. Косовський урок для Західної України / О.Хавич // Галицький кореспондент. – 2008. – 28 лютого. – С.5.